

روش های پرداخت در معاملات بازرگانی بین المللی

۱

در هر مبادله بازرگانی منافع متعارضی میان خریدار و فروشنده وجود دارد خریدار علاقمند است کالایش را را اس موعده مقرر و با شرایط مطلوب دریافت نماید و ترجیح می دهد تا رسیدن تمام کالایش از پرداخت قیمت آن امتناع ورزد. فروشنده نیز به سهم خود مایل است زمانیکه کالا از تصرف خارج می شود قیمت آن پرداخت شده باشد، هر چند در برخی اوضاع و احوال نیز ممکن است قبل از اینکه فروشنده شروع به تولید کالای مورد نظر نماید پرداختی از جانب خریدار بعمل آید.

در عرصه بازرگانی بین المللی، پرداخت غالباً "با مشکلات ویژه ای مواجه می باشد. منشاء این مشکلات از جمله به وجود تفاوت در میان ارزهای مختلف، موضوع انعقاد قرارداد حمل و مسئولیت "کالای در راه" ^(۱) بازمی گردد. در این شرایط هر روش پرداختی ناچار است میان این منابع متعارض موازنه ایجاد کند. در هر مبادله تجاری که متضمن فروش کالا به فراسوی مرزهای ملی باشد لازم است که تاریخ، روش، محل و نوع ارز در پرداخت قیمت معلوم گردد. بنا بر این خریدار و فروشنده باید تصمیم بگیرند که چه سان اعتبار لازم را تأمین نمایند و اینکه خطرات احتمالی چگونه تخصیص پیدا کند.

مشکلات پرداخت در تجارت بین المللی از دیرباز برای تجار وجود داشته است، حتی در آن زمان که مسافرت به سرزمین های دیگر جهت خرید و فروش متداول بود و پرداخت قیمت کالا نیز بصورت

(1) Goods in Transit

کالا صورت می گرفت. در اروپا تجار اهل لمباردی نخستین کسانی دانسته می شوند که سیستمی را برای رفع مشکلات پرداخت ابداع کردند و بر اساس ترتیبی در کشور بستانکار، پرداخت در محل صورت می گرفت و بدینوسیله از خطرات احتمالی و مشکلات حمل پول که بصورت طلا بود اجتناب می شد.

اما مبادلات امروزی بطور اجتناب ناپذیریک یا هر دو طرف را درگیر قراردادهای متعددی از جمله قرارداد حمل کالا و یا قرارداد بیمه می کند. اسناد مربوط به این قراردادها، بعنوان شرط پرداخت یا اجرا، می بایست به طرف دیگری^(۱) "شخص ثالثی" تسلیم گردد. پرداخت نیز ممکن است در چهار چوب قرارداد جداگانه ای صورت پذیرد، زیرا، بانک می تواند میان خریدار و فروشنده واسطه قرار گیرد و پرداخت از طریق آن بعمل آید.

^(۲) بعنوان جز اساسی هر معامله فروشنده یا عرضه کننده قدرت اعتباری خریدار را مورد ارزیابی قرار می دهند. طرفین قرار داد بسته به درجه اعتماد فی مابین و مبلغ قرارداد، روش مناسب پرداخت و حتی در صورت لزوم سطح اعتبار را تعیین خواهند کرد. در این نوشته روشهای مهم و متداول پرداخت در بازار گانی بین المللی بررسی می شود و با توجه به این واقعیت که این نوع بازار گانی فراسوی مرزهای ملی انجام می گیرد، ضرورت وجود روشهای مزبور بطور خلاصه تشریح می گردد. بعلاوه تعریفی از خود این روشها بعمل می آید و برخی مشکلات موجود برای استفاده از آنها مطرح می شود. روشهای پرداختی که ذیلاً مورد بحث قرار می گیرند در

---

(1) Third Party

(2) Supplier

ارتباط با مسئله اعتبار می باشند. بعبارت ساده اعتبار می تواند معیاری برای اعتماد دانسته شود. هنگامی که یک طرف متعهد به انجام وظیفه ای می گردد که در صورت عدم انجام آن طرف دیگری می بایست خسارات وارده را جبران نماید، اعتماد به توانایی طرف اخیر جهت جبران خسارات بمیزان توافق شده نیز با بد مورد توجه قرار گیرد. اگر چنین خسارتی پرداخت نشود و با در حد تعیین شده جبران نگردد، برای وادار ساختن طرف خاطی برای جبران خسارات وارده نیاز به منبع مطمئن تری خواهد بود. هرگاه چنین منبعی برای وادار کردن یک طرف به انجام تعهدش کفایت نکند، از طرف فاقد اعتبار کافی خواسته میشود به اعتبارش بیافزاید یا ترتیب دیگری را جایگزین آن نماید.

برات (۱)

نیاز به سندی که بمنزله قول پرداخت قیمت کالای تحویلی باشد، سبب گردید که برات بوجود آید که معمولاً^(۲) به آن حواله نیز گویند. برات دستوری است بدون قید و شرط که به خریدار داده میشود تا مبلغ معینی را در تاریخ مشخصی به حامل^(۳) این سند بپردازد. برات مشابه چکی است که در آن دستور پرداخت داده شده است، با این تفاوت که برات برای خریدار در مقابل تحویل کالا یا اسناد مالکیت آن کشیده می شود و با برای بانک در مقابل مبلغ سپرده شده.

(1) Bill of exchange

(2) Draft

(3) Bearer

از نظر رسمی برات به صورت دستوری بدون قید و شرط و کتبی است که یک طرف برای طرف دیگر ارسال می کند و به امضای دستور دهنده می رسد و در تاریخ معین و یا قابل تعیین در آینده قابل پرداخت است و در آن خواسته می شود تا مبلغی معین به حواله کردیا^(۱) حامل تأدیه گردد.

براتی که دارای تاریخ پرداخت در آینده است به خریداری که می بایست کالا را دریافت نماید امکان می دهد تا قبل از پرداخت قیمت کالا آنرا به دیگری واگذار کند. بدین ترتیب خریداری می تواند از این فرصت برای پرداخت قروض خریدار قبلی به فروشنده سودجوید. با قبولی برات^(۲)، خریدار تعهد خود را بر برگ پرداخت نقدی مبلغ آنرا^(۳) در سررسید مورد تایید قرار میدهد.

متداول ترین دوره های پرداخت برات ۶۰، ۳۰ و ۹۰ روز پس از رویت آن می باشند. پس از اینکه خریدار و فروشنده در مورد شرایط و ترتیبات حمل کالا به توافق رسیدند، فروشنده برات و هرگونه اسناد لازم را به بانکش ارائه میدهد تا در اختیار بانک تایید کننده، کار گزاران و ترتیبات وصولی دیگر قرار گیرد. برای کالاهای صادراتی مجموعه اسنادی به شرح ذیل لازم خواهد بود:

- برات یا حواله شامل نسخه اصلی و دوم

- بارنامه

- سیاهه تجاری و کنسولی

- بیمه نامه یا تاییدیه بیمه

---

(1) Order

(2) Acceptance

(3) Maturity

(4) Sight

- گواهی مبدأ^(۱)
- گواهی بازرسی^(۲)

- صورت وزن یا بسته بندی (عدل بندی)^(۳)

علاوه بر اسناد مزبور ممکن است اسناد دیگری درکشور مقصد خواسته شود و یا اینکه حمل کننده نیاز به آنها داشته باشد. برات ممکن است دیداری یا مدت دار باشد. ^(۴) ^(۵) دربرات دیداری به خریدار دستور داده میشود که به هنگام رویت مبلغ برات را بپردازد چنین براتی معمولاً منضم به کلیه اسناد لازم می باشد. به منظور اینکه برات وصول شود تسلیم بانک محل فروشنده می گردد. این بانک نیز به نوبه خود آنرا برای بانک کارگزارش در محل ^(۶) خریدار و یا نزدیک این محل ارسال می نماید. بانک کارگزار پس از دریافت برات این امر را به اطلاع خریدار می رساند و در عین حال متذکر می شود که پس از رویت و تصویب اسناد و پرداخت قیمت کالا آنها را به خریدار واگذار خواهد کرد.

در مورد برات مدت دار نیز به همین ترتیب عمل می شود با این تفاوت که اسناد مزبور معمولاً "وقتی به خریدار واگذار می گردند که وی برات را قبول یا رویت کرده باشد، پس از آن یا برات نزد بانک کارگزار باقی می ماند یا به فروشنده عودت داده میشود. به هنگام سر رسید برات یا دیگر جهت خریدار ارسال می گردد تا مبلغ آنرا بپردازد. مبلغ پرداختی به حساب فروشنده واریز می گردد و اگر فروشنده

-
- (1) Certificate of Origin
  - (2) Inspection Certificate
  - (3) Weight or Packing lists
  - (4) Sight draft
  - (5) time draft
  - (6) Correspondent bank

برات را فروخته باشد مبلغ آن به حساب شخص ثالث گذشته میشود. بنا بر این فروشنده کالای تواند برات را دریافت داشته و آنرا با تنزیل^(۱) به شخص ثالثی بفروشد و بدین ترتیب برات را فوراً نقد نماید. فروش برات از جانب فروشنده بستگی به اعتبار خریدار دارد اگر فروشنده بخواهد از برات بدینگونه استفاده نماید و در عین حال اعتبار خریدار نیز رضایت بخش نباشد، خریداری تواند شخص ثالثی را انتخاب کرده و به وی حق العمل^(۲) یا کارمزد پیرا ازدمشروط بر اینکه شخص مزبور در مورد پرداخت برات خریدار قبول تعهد کند. معروفترین و در دسترسترین شخص ثالث همانا بانک است و سندی که طبق آن بانک عهده دار پرداخت مبلغ برات می گردد اعتبار اسنادی خوانده می شود.^(۳)

اعتبار اسنادی

اعتبار اسنادی سندی است که بوسیله آن بانک به حساب خریدار متعهد می شود که به فروشنده اجازه دهد طبق شرایط مشخصی برات را برای بانک بفروستد. بنا بر این مشکل اعتبار که ممکن است به هنگام صدور برات از جانب خریدار وجود داشته باشد، با تعهدی که برات می سپارد بانک در اعتبار اسنادی در مورد پرداخت این برات می سپارد، رفع می گردد. واژه "اعتبار اسنادی تجاری" توصیف دقیق تری از تسووع^(۴)

(1) Discount

(2) Commission

(3) Letter of Credit

(4) Commercial Letter of Credit

متداول اعتبار اسنادی است که در آن بانک پرداخت پروات در معاملات مربوط به خرید و فروش کالا را تقبل می نماید. زیرا، همانطور که گفته شد، در این نوع مبادلات تجاری حرکت کالاهمراه با اسناد ذیربط میباشد در اعتبار اسنادی تجاری عمدتاً " لازم است که برخی از این اسناد قبل از اینکه تقاضایی از بانک برای پرداخت وجه بعمل آید ارائه گردند. چنانچه خریدار مایل به اخذ اعتبار اسنادی باشد از بانک محل کار خود درخواست خواهد کرد اعتباری اسنادی به نفع فروشنده ای خاص صادر نماید. بدین ترتیب بانک مزبور متعهد می گردد پول بخشی از خریدها یا تمام خریدهای را که بازکننده اعتبار بعمل می آورد، تا سقف معینی بپردازد، مشروط بر اینکه شرایط مندرج در اعتبار اسنادی تحقق یافته باشند. این اعتبار اسنادی معمولاً " برای بانک کارگزاری که نزدیک محل کار فروشنده باشد فرستاده می شود تا وصول آنرا به اطلاع فروشنده برساند. از آنجا که اعتبار اسنادی متکی به هیچ گونه موافقتنامه دیگری، از جمله موافقتنامه منعقد شده میان خریدار و فروشنده نمی باشد، بنا بر این خریدار و فروشنده می بایست اطمینان حاصل نمایند که شرایط اعتبار اسنادی برای طرفین قابل قبول بوده و یا در صورت لزوم قبل از اینکه کالاهمراه را بپردازد، درصدد اصلاح آن برآیند.

ساختار اعتبار اسنادی :

در یک اعتبار اسنادی سه طرف درگیر می باشند، نخست، بازکننده اعتبار، یعنی خریدار یا شخص ثالث دیگری که

عموماً "طرف حساب"^(۱) "یا طرف اعتبار"^(۲) خوانده می شود. دوم طرفی که اعتبار به نفع او گشوده می شود عموماً "طرف ذینفع"^(۳) می نامند. سوم، بانکی که اعتبار را سنادی را صادر می نماید که "بانک بازکننده"^(۴) گفته می شود. بانک بازکننده اعتبار معمولاً از طریق بانک کارگزار، طرف ذینفع را از وجود اعتبار سنادی مطلع می سازد. بانک کارگزار تنها مسئول انتقال پول تلقی می گردد و در قبال طرفهای دیگر معامله هیچ گونه تعهد اعتباری بر عهده ندارد. اگر "بانک اطلاع دهنده"^(۵) یا سایر بانک دیگری بخواهد خود را در مقابل خرید بروات طرف ذینفع که در اعتبار سنادی منعکس است متعهد سازد، تعهد اعتباری جدیدی ایجاد می گردد و بانک مزبور بصورت "بانک انتقال گیرنده"^(۶) در می آید. در این رابطه بانک بازکننده اعتبار برای پرداخت بروات در مقابل بانک انتقال گیرنده قبول تعهد می کند.

می توان به بانک کارگزار دستور داد، بروات طرف ذینفع را بپردازد. در چنین صورتی بانک کارگزار نقش "بانک پرداخت کننده"^(۷) را می یابد. در حالت مزبور هیچ گونه رابطه اعتباری جدیدی بوجود نمی آید و بانک پرداخت کننده در ردیف بانک اطلاع دهنده قرار می گیرد. اگر اعتبار توسط بانک خریدار تامین شود و این بانک نیز از محل کار طرف ذینفع فاصله زیادی داشته باشد، طرف ذینفع ترجیح می دهد که از طریق تعهد بانک محلش از بابت گشایش اعتبار اطمینان

-
- (1) Account Party
  - (2) Accredited Party
  - (3) Beneficiary
  - (4) Opening bank
  - (5) Notifying bank
  - (6) Negotiating bank
  - (7) Paying bank

حاصل نماید. اگر کارگزار بانک بازکننده اعتبار " بانک تأیید کننده" (۱) هم باشد، برای انجام تعهدش طبق شرایط اعتبار را سه در برابر طرف ذینفع دارای مسئولیت مستقیم خواهد بود. در عین حال بانک تأیید کننده در قبال بانک بازکننده اعتبار متعهد به اجرای دقیق شرایط اعتبار نامه می باشد.

طبقه بندی اعتبار اسنادی :

اعتبار اسنادی ممکن است " فسخ پذیر" یا "فسخ ناپذیر" (۲)، باشد. اگر فسخ پذیر باشد می توان آن را در حد " اجازه خرید" (۳)، " اجازه پرداخت" یا " اعتبار اسنادی فسخ پذیر" تلقی کرد. در مورد اعتبار اسنادی فسخ پذیر می بایست متذکر شد که غالباً "وتقریباً" بطور انحصاری بانکهای آسیایی اقدام به صدور اجازه خرید می نمایند. این اجازه به فروشنده حق می دهد که بر مبنای اجازه خریدار در وجه بانک بروات اسنادی بکشد. بهر حال می بایست خاطر نشان ساخت که در این مورد بانک فاقد هرگونه تعهد اعتباری است و خریدهایی که بر مبنای بروات صورت می پذیرد بر این فرض استوار است که در صورت ارائه درست کالا خریدار بروات را پرداخت خواهد کرد. اگر به این ترتیب عمل نشود

(1) Confirming bank

(2) Revocable/Irrevocable Letter of Credit

توضیح: اعتبار اسنادی فسخ پذیر و فسخ ناپذیر، اعتبار اسنادی برگشت پذیر و برگشت ناپذیر یا غیر قابل برگشت هم نامیده می شود.

(3) Authority to Purchase

(4) Authority to Pay

بانک می تواند به فروشنده مراجعه نماید. در چنین مواردی بانک پیشنهاد خواهد کرد که بروات مزبور بدون اینکه نیازی به مراجعه باشد معامله شوند. بدین ترتیب اجازه خرید عمده را بصورت همان اعتبار اسنادی در خواهد آمد.

در اجازه پرداخت معمولاً "قید می گردد که بروات می بایست با رویت شعبه یا کارگزار بانک خریدار کشیده شود. این ترتیب با اعطای سندی به طرف ذینفع که معمولاً "اطلاعیه اجازه پرداخت" نام دارد عملی می گردد. طبق این اطلاعیه طرف ذینفع آگاه می شود که بانک بازکننده به بانک اطلاع دهنده مشخصی اجازه داده است که بروات طرف ذینفع را در مقابل ارائه اسناد لازم یا تحقق سایر شرایط مورد نظر بر مبنای اعتبار تخصیصی بانک بازکننده پرداخت نماید. بعلاوه برخلاف اجازه خرید، اگر براتی، قبل از تعدیل اجازه مربوط یا فسخ آن از سوی بانک، پرداخت گردد تعهد طرف ذینفع خاتمه می پذیرد و در صورت عدم پرداخت وجه آن از جانب خریدار، هیچ یک از معا مله کنندگان یا انتقال گیرندگان برات مزبور حق مراجعه به فروشنده را نخواهند داشت.

در انواع یاد شده و همینطور سایر انواع اعتبار اسنادی فسخ پذیر به ندرت مورد استفاده قرار می گیرند. اعتبار اسنادی مزبور عموماً "غیر قابل قبول هستند زیرا در آنها تضمینی برای پرداخت مشاهده نمی شود. بعلاوه می توان این اعتبارات اسنادی را بدون اطلاع طرف ذینفع از طریق هر یک از بانکهای درگیر با طرفهای ذیربط فسخ نمود.

---

(1) Advice of authority to Pay

در مقابل اعتبار اسنادی فسخ پذیر نوع فسخ ناپذیر آن وجود دارد که اعتبار بانکی واقعی بشمار می رود. این اعتبار اسنادی مبین تعهد غیر قابل فسخ بانک در مورد پرداخت بروات به طرف ذینفع می باشد. این نوع اعتبار اسنادی را می توان به چند طریق طبقه بندی کرد.

اعتبار اسنادی فسخ ناپذیر ممکن است به صورت " فیسرم اعتباری معاملات در گردش" ^(۱) "یا فرم اعتباری بنام یا مستقیم" ^(۲) باشد. تمایز اساسی میان این دو فرم آنست که در فرم نخست وجه دریافتی طرف ذینفع بصورت ارزش خارجی و از بانک بازکننده اعتبار یا شعبه این بانک و یا کارگزار آن می باشد بعنوان مثال، فروشنده ای که خواهان دلار است می تواند ترتیبات معامله با یک شرکت آمریکایی را فراهم نماید که در این صورت بروات می تواند بصورت دلار پرداخت شوند و یا اینکه فروشنده ممکن است کالای خود را به خریدار آمریکایی بفروشد ولی ترتیبی اتخاذ کند که بروات به مارک کشیده شوند. بنابراین استفاده از فرم اعتباری معاملات در گردش مستلزم توجه به نرخ ارز و همینطور نرخ تنزیل به هنگام پرداخت بروات در سر رسید می باشد. برعکس فرم یاد شده که متضمن درگیری طرفهایی به غیر از ذینفع است (مانند "ظهر نویسان" ^(۳) یا "دارندگان یا حسن نیت" ^(۴) بروات) در فرم اعتباری بنام یا مستقیم پای طرفهای ثالث به میان کشیده نمی شود.

-
- (1) Circular Negotiation Form of Credit
  - (2) Straight Form of Credit
  - (3) Endorsers
  - (4) Bona Fide holders

(۱)
 "اعتبار بلائی ویژه" از نوعی است که در آن پرداخت یا انتقال
 بروات طرف ذینفع بر عهده بانک اطلاع دهنده است. اگر بروات بصورت
 دیداری کشیده شوند اعتبار عنوان دیداری می یابد. "اعتبار قبولی" نوع
 دیگری از اعتبار بشمار می رود که در آن قید می گردد بروات طرف ذینفع،
 جهت قبولی در تاریخ معلومی، توسط بانک معین و شناخته شده ای کشیده
 می شوند، و بانک بازکننده اعتبار نیز می تواند آنهارا در بازارهای مالی منزیل نماید.
 اعتبار اسنادی همچنین ممکن است بسته به ارزی که در بروات
 طرف ذینفع مورد استفاده قرار می گیرد به اعتبار اسنادی مبتنی بر "پول محلی"
 و "ارز خارجی" تقسیم گردد در انجام طبقه بندی اعتبار می تواند بر روش استرداد
 وجه به بانک پرداخت کننده استوار باشد. و از "اعتبار ساده" بدین
 مفهوم است که بانک پرداخت کننده می تواند با بدهکار کردن بانک بازکننده
 اعتبار به میزان مبلغ پرداختی به اضافه کارمزد انجام چنین خدمتی، طلب
 خود را وصول نماید. اگر از بانک معینی نام برده نشده باشد و یا بانک بازکننده
 نخواهد طبق روش مزبور عمل نماید، بانک پرداخت کننده می تواند به جای
 عرضه بروات طرف ذینفع، خود بروات کشیده و مبلغ پرداختی را دریافت نماید.
 ... ادا مه دارد

-
- (1) Specially advised Credit
  - (2) Acceptance Credit
  - (3) Local Currency
  - (4) Foreign Currency
  - (5) Simple Credit

به نقل از:

James A Ounsworth, "International Payment
 Mechanisms", in International Trade: Law and
 Practice, edited by J.D.M. Lew and C. Stan-
 brook, (London: Euromoney Publications, 1983),
 pp. 117-121.